

MESLEKİ DENETİM NEDİR ?

Anayasa'nın 135. maddesi ile 6235 sayılı TMMOB Kanunu'nun ve yine Anayasa'nın 124. maddesi hükmü uyarınca yönetmelik düzenleme yetkisi çerçevesinde odalarımız mesleki denetime yönelik yönetmelik düzenlemeleri yapmaktadır. Anılan yönetmelikler, mimar ve mühendislerin mesleki faaliyetlerinde uymakla yükümlü olduğu kuralları içermekle birlikte aynı zamanda oda yönetim kurullarının da üyelerinin faaliyetlerini denetlerken uygulamakla yükümlü olduğu düzenlemelerdir.

Bu kapsamda odalarımız tarafından yayımlanan yönetmelikler (EMO SMM ve En Az Ücret ve Mesleki Denetim Uygulama Esasları Yönetmelikleri) ile **“mesleki uygulamalarda kamu yararını, meslek haklarını ve etiğini korumak, müelliflik haklarını gözetmek, haksız rekabeti önlemek, mesleki sorumlulukları tanımlamak ve mesleki değerlendirmeye esas sicilleri tutmak”** amaçlanmış bulunmaktadır.

Bu yönetmeliklerle odaların üyelerinin hizmetlerini denetleme, işverenle ilişkilerini düzenleyici tedbirleri alma ve bu yönde çalışmalar yapma, üyelerin eser sayılan ürünlerinin korunması için gerekli düzenlemeleri yapma, asgari ücret tarifesi belirleme ve yayımlama görev ve yetkisi olduğu düzenlenmiştir.

Yönetmelikler uyarınca uzun yıllardan bu yana uygulana gelen “mesleki denetim” bir onay ya da vize işlemi olmaktan öte, herhangi bir estetik veya içerik denetimi olmayıp, tamamen üyelerimizin mesleki faaliyetlerinin kayıt altına alınarak sicillerinin tutulması esasına dayanmaktadır. Mesleki denetimin bilinçli olarak çarpıtılarak iddia edildiği gibi, İmar Kanunu veya Yapı Denetimi Hakkında Kanun kapsamında ilgili idarelerin sorumluluğundaki onay mekanizması ile uzaktan yakından ilgisi bulunmamaktadır. Kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşu olan TMMOB ve bağlı odalarının, üyeleri üzerindeki gözetim ve denetim yükümlülüğünün yerine getirilmesinin gereği olarak yürütülmektedir.

TMMOB ve Oda yönetmeliklerince zorunlu olan “mesleki denetim”, çeşitli davalara konu olmuşsa da, “mesleki denetimin devam etmesinin kamusal bir yarar olduğu” yönünde verilen yargı kararları mesleki denetimin hukuki yönünü açıkça ortaya koymaktadır.

Anayasa Mahkemesi'nin değerlendirmesine göre;

- Meslek Odaları idari özerkliğe sahiptir.
- Meslek Odaları, mimar ve mühendislerin mesleki faaliyetlerini icra ederken uyacağı kuralları belirler,
- Meslek Odaları, mesleki faaliyetlerle sınırlı olmak üzere üyelerini ve örgütlerini bağlayıcı karar alma ve uygulama, meslek mensuplarının uyacağı ilke ve kuralları belirleme ve üyeleri hakkında disiplin tedbirleri uygulama hak ve yetkisine sahiptir.
- Üye sicillerini tutma yetki ve görevi meslek odalarına aittir. Bakanlık ancak, istatistiki veri için kayıt tutabilir.

Hem ilgili mesleki denetim yönetmelikleri Danıştay denetiminden geçmiş, hem de mesleki denetimin uygulanmasına yönelik işlemler idare mahkemesi ve temyiz mercii olarak Danıştay denetiminden geçmiştir. Bütün yargı kararlarında, mesleki denetimin oda ile üye arasındaki ilişki olduğu, usulüne göre yürürlüğe konulmuş mesleki denetime yönelik yönetmeliklere üyelerin uymalarının zorunlu bulunduğu açıklıkla belirtilmiştir.

İdari yargıda hukuka uygun bulunarak iptali istemi reddedilmiş olan yönetmelik hükümleri mesleki denetim işlemleri açısından üyeler ve oda yöneticileri açısından uyulması zorunlu olan düzenleyici kurallardır.

Oda tarafından yapılan mesleki denetimin 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun'a göre Yapı Denetim Kuruluşlarına ait olduğu hususunda çokça itirazlar yapılmaktadır.

Meslek odasının ilgili yasa ve yönetmeliklerine dayalı olarak uygulamakta olduğu mesleki denetim, 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun'la kurularak faaliyet gösteren Yapı Denetim Kuruluşlarının yürütmekte olduğu denetimin dışında, hizmeti sunan üyesine yönelik mesleki bir denetimdir.

NEDEN MESLEKİ DENETİM ?

Anayasa'ya göre herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Anayasa'da çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların görevi olarak sayılmış; devletin bu görevini yerine getirirken kamu ve özel kesimlerdeki sağlık ve sosyal kurumlarından yararlanacağı düzenlenmiştir.

Mühendislik, mimarlık ve planlama meslekleri doğrudan yaşamı, yaşam alanlarını düzenleyen mesleklerdir. Bu özellikleri onları kamu ile doğrudan ilişkili yapar. Sağlıklı, güvenli yaşam alanlarının oluşturulmasında mühendislik, mimarlık ve planlama hizmetlerinin teknik ve bilimsel ilkelere, teknolojik gelişmelere ve hukuksal gerekliliklere uygun olarak ilgili mesleklerin yetkin mensuplarınca yerine getirilmesi kamusal zorunluluktur.

Diğer bir ifade ile mühendislik, mimarlık ve şehir plancılığı gibi her biri ayrı bir bilim dalı olan, belirli ilkelere göre uygulanması gereken mesleklerin, denetim, mesleki yeterlilik gibi kamu sağlığını ve güvenliğini güvence altına alan süreçlerle; jeoteknik etütler, harita, planlama, mimarlık ve mühendislik projelerinin bilimsel ve teknik ilkelere uygunluğunun denetimi; etüt, plan ve projelerin yeterli koşullara sahip mühendis, mimar ve şehir plancısı tarafından yapılıp yapılmadığının denetimi gerçekleştirildiğinden **mesleki denetim** bir kamu hizmetidir.

Kamu yararı gözetilerek uygulanan mesleki denetim; mühendislik, mimarlık ve şehir planlama mesleğinin rant odaklı kullanılmasının ve yeniden yapılandırılmasının önlenmesi için en önemli ve tek mekanizmadır.

Yetkisiz kişilerin unvan kullanması, sahte imza ve unvan kullanımı, haksız rekabetin önlenmesi gibi hususlarda da mesleki denetim tek güvenilir kaynaktır.

Bu hususta tüm kamu kurumları ve yargı mercileri meslek odası kayıtlarına güvenmektedir. Örneğin; T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı müfettişliği ile yapılan işbirliği sonucunda bakanlık kayıtlarına giren işler ile odalarımızın mesleki denetim kayıtlarının karşılaştırılması sonucunda binlerce yetkisiz mimar ve mühendis imza kullanımı, yüzlerce sahte mimar ve mühendis tespit edilerek yasal işlem yapılmış ve yetkisiz sahte unvan ve imza kullanan şahısların ceza alması sağlanarak üyelerimizin gasp edilen hakları korunmuştur.

Meslek odası denetimi dışında gerçekleşen uygulamalarla yetkisiz mühendis, mimar ve şehir plancısının, hatta olmayan kişilerin unvan kullanması engellenmektedir.

Odalar tarafından gerçekleştirilen mesleki denetim bir yandan kamunun, halkın çıkarlarını kollamakta; diğer yandan mimar ve mühendislerin haklarının korunmasının da en güvenilir mekanizması olmaktadır.

Mesleki faaliyetlerin üye sicillerine işlenmesi temelinde yürütülen mesleki denetim ile üyelerimizin telif haklarının korunmasına yardımcı olunmakta, kamu nezdinde eserlerini

alenileştirmeleri ve olası yargı süreçlerinde eser sahipliklerinin ispatında tek güvenilir kaynak olmaktadır. Ayrıca mimar ve mühendislerin birbirleri ile olan ilişkilerinde de dürüstlük ve iyi niyet kurallarına uygun davranmaları sağlanarak haksız rekabetin önüne geçilmektedir.

MESLEKİ DENETİME NEDEN KARŐI ÇIKILMAKTADIR ?

Siyasal iktidar ve sermaye çevreleri, öncelikle mesleki denetime salt meslek mensubunun denetlenmesi olarak bakmamakta, aslında dolaylı da olsa iktidar alanlarının denetimine karŐı çıkmaktadır. İmar planları ile her türlü yatırım için hazırlanan plan ve projelerin tasarımını yapan Şehir plancıları, mimar ve mhendislerdir. Meslek mensuplarının projelerinin denetimi aynı zamanda Bakanlıkların, TOKİ'nin, belediyelerin, valiliklerin vb. idarelerin hiçbir yasal düzenlemede meslek mensuplarının hak, yetki ve ücretleri düzenleme konusu yapılmamıŐtır. Bu konu serbest piyasanın "rekabet" koŐullarına teslim edilmiŐtir. **Mühendislik-mimarlık mesleği serbest meslek olmaktan çıkartılarak, sermaye Őirketlerinin çalıŐanlarına dönüştürülmesi benimsenmiŐtir.**

MESLEKİ DENETİM UYGULAMASININ YASAKLANMASI KARŐISINDA DOğACAK KAMU ZARARLARI NELERDİR ? KİMLERİN HAKKI İHLAL EDİLMEKTEDİR ?

Bir insan hakkı olan sağlıklı, dengeli ve güvenli bir çevrede yaşama ve bu kapsamda barınma ihtiyacının giderilmesinin temel koŐullarından birisi doğrudan yaşam alanlarımızı düzenleyen mühendislik, mimarlık ve Şehir plancılığı mesleklerinin yetkin kiŐiler tarafından bilimsel ve teknik ilkelere uygun bir Őekilde yapılmasıdır. TMMOB'nin Anayasal bir görevi olan, bu iki koŐulun sağlanıp sağlanmadığına iliŐkin denetimi içeren "mesleki denetim uygulaması" kamu yararına-kamu adına yapılan bir iŐlemdir.

Bu bağlamda TMMOB ve bağlı Odaları bir kamu hizmeti olan "mesleki denetim uygulama" süreci dışında bırakıldığında kamu sağlığı ve güvenliği tehlikeye atılmıŐ olacaktır. Ülkemizin  tarafının denizlerle çevrili, neredeyse topraklarının tamamının deprem kuŐaęında olması mesleki denetim uygulamasının hayati önemini ortaya koymaktadır.

Mesleki denetim uygulamasında meslek odalarının süreç dıŐına çıkarılmasıyla kamu sağlığı, yaşam hakkı, sağlıklı ve güvenilir konutlarda barınma hakkı kurlsız ve kontrolsüz piyasa koŐullarına terk edilecektir.

Mesleki denetim uygulamasından vazgeçmek mühendislik, mimarlık, Şehir plancılığı mesleğinin tasfiyesi ve meslek alanlarımızın sermayenin sınırsız talanına açılması demektir.